

APPARATER FOR AVVIKSKONTROLL

Nora Joung

Åpning:

Fredag 16 august 19:00

16 August – 7 September 2024

Centralbanken

Brugata 12, 0186, Oslo

1955: 95. 1956: 175. 1957: 210.

Dette er tall som viser en krapp økning i bruken av isolat som avstraffelsesmetode, fra et skolehjem for jentebarn i østlandsområdet i Norge fra nittenfemtitallet. 95, 175, og 210, er journalføringene av antall døgn hvor barn var lagt i isolat ved dette skolehjemmet.

Men jeg skal egentlig diskutere andre pedagogiske verktøy for oppdragelse av barn enn fysisk og psykisk tortur, nemlig flanellografen. Jeg registrerer – men kan ikke dokumentere – at flanellografen visstnok først ble introdusert på markedet i 1900 som et leketøy, i USA. Flanellografen ble særdeles godt mottatt av evangeliske kristne, og tatt i flittig bruk i bibelundervisning for barn. Misjonærer misjonerer. Således har mange ikke-amerikanere også et forhold til formatet.

En flanellograf er kort oppsummert en tavle, ofte av ullfilt, hvor figurer i ditto materiale kan heftes av-og-på og flyttes, og derfor egner seg til å lage en animasjon på direkten. Her kunne en lærer be en elev opp for å sjekke bibelkunnskaper generelt, eller vilkårlige, men dypt alvorlige emner som: hvordan kunne Job hurtigere akseptert Guds allmektighet og godhet og derfor nytt sin avstraffelse, snarere enn å klage? Eller: er *du* en David, eller en Goliat? De riktig vovede av oss, ville se animasjonen av Esters bok, apokryf i de fleste norske bibeloversettelser, og dessuten fylt av «romantikk». Det ble slått hardt ned på å bruke hellige tekster, uansett hvor apokryfe, for å stimulere bankende ungentehjarter.

Tilbake på skolehjemmene, og selvsagt uten sammenligning forøvrig, kunne barna bli ilagt isolatstraff for å rømme fra de lukkede institusjonene, noe som ofte forekom. Årsakene for straffen kunne ellers være å for å være treig i tvangsarbeidet, eller for bagatelmessig, uproblematisk atferd, som å hilse på hverandre, eller å le sammen under måltidene, som skulle inntas i stillhet.

Heldigvis for oss, døde Jesus på korset for å frelse oss alle fra både arvesynd og syndene vi mot formodning måtte begå i løpet av et liv eller en dag. I sekulære rettssamfunn, skal man ansees som uskyldig inntil det motsatte er bevist, og barn skal ikke plasseres på isolat for å hilse – eller tvangssteriliseres fordi man er «dum». Barna på skolehjemmet tallene på isolatavstraffelse er hentet fra, var imidlertid ikke engang straffedømte. De hadde ikke mottatt noen dom, og visste heller ikke når de ville være «ferdigsonet». Det holdt å være fattig, obsternasig, seint ute på kveldene, eller å sosialisere med gutter. Jentebarna kunne ellers bli hentet inn for å være *debile*, *imbecile*, eller *idioter* – og begjært tvangssterilisert dersom man ble vurdert å falle innenfor den siste kategorien.

Hjemmenes oppgaver sprang også ut av allmennpreventive hensyn. Barna, som i journaler og psykiaterrapporter omtales nærmest som ville dyr, kunne dra med seg ordentlige folk i fallet. Samfunnet måtte beskytte folk, særlig menn – i særdeleshet de gifte med egne barn – mot disse *andre* barna, både moralsk og straffrettslig, siteres én av skolehjemsoverlegene på. Nicole Hennums studie av barnevernsinstitusjoner i Oslo så seint som 1993, viser at kriminalitet sjelden ble nevnt som noe problem når det gjaldt jentebarna. Hennum fant at det derimot var jentenes seksualitet som var det mest konfliktfylte området. Formålet med skole- hjemmene var å reformere, rense, og frelse barna. Ønsket om å kontrollere jenters seksualitet, å overvåke og normere deres kvinnelighet, var ikke bare sosialt motivert. Religiøse krav om dyd og fromhet, lærte man i mange fall av familie og samfunn fra før en kunne begripe det annet enn i pedagogiske, normerende bilder. Flanellografen skal ikke lastes for sin bagasje, men bagasje kan lekes med.

NORRØNE PATAFYSSISKE INSTITUTT
SANTOLAROSA/CENTRALBANKEN

Med støtte fra Billedkunstnernes Vederlagsfond og Kulturrådet